

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

OCTUBRE 2013 – MAIG 2014

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

FilmoTeca
de Catalunya

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

Día de fiesta

Jacques Tati

Material didàctic de la pel·lícula

Recomanada per a cicle mitjà i cicle superior d'Educació Primària

Índex

5	Fitxa tècnica
5	Sinopsi
5	Què treballem?
6	Continguts curriculars relacionats
7	La figura de Jacques Tati
8	La comicitat de Jacques Tati
9	Proposta d'activitats
10	<i>Día de fiesta</i> i la introducció del color
11	Proposta d'activitats
12	L'aparició d'un nou realisme
13	Proposta d'activitats
14	Glossari
15	Pel·lícules relacionades

Día de fiesta

Jacques Tati

França, 1949

85 minuts

Versió en castellà

Fitxa tècnica

Títol original: Jour de fête

Interpretació: Jacques Tati, Guy Decomble, Paul Frankeur, Santa Relli, Maine Vallé

Guió: Jacques Tati, Henri Marquet, René Wheeler

Muntatge: Marcel Morreau, Sophie Tatischeff

Fotografia: Jacques Mercanton, Jacques Sauvageot

Música: Jean Yatove

Sinopsi

El poble de Follainville es prepara per a la Festa Major. Els carrers s'omplen de banderes i la terrassa del cafè es converteix en una gran pista de ball. Arriben els firaires que munten les seves atraccions amb la col·laboració especial de François, el carter del poble. També instal·len un cinema on projecten un documental sobre el servei de correus als Estats Units que provoca l'admiració de tothom. François no vol ser menys que els americans i realitzarà una distribució acrobàtica del correu, tan espectacular que deixarà tothom bocabadat.

Què treballem?

- Aproximació a l'obra de Jacques Tati
- La creació del gag
- Una mirada irònica de la societat

Continguts curriculars relacionats

Ciències socials, geografia i història

- Reconeixement d'un moment històric concret, immediatament posterior a l'alliberació de França del feixisme alemany.
- Identificació dels costums, la vida diària i els mitjans de la França rural de després de la Segona Guerra Mundial en contraposició a la magnificència i la potència tecnològica dels Estats Units.

Educació ètico-cívica

- Anàlisi de la importància de la comicitat com a eina crítica amb la societat.
- Reflexió sobre el poder de transgressió del sentit de l'humor.

Educació visual i plàstica

- Introducció al món de la comèdia i el gag. Tati busca la comicitat en elements quotidians, el que ens remet a referents tan destacats de la comèdia clàssica nord-americana com ara Buster Keaton, Charles Chaplin o Laurel & Hardy.
- Anàlisi de l'ús del so com a element clau per aconseguir l'efecte de comicitat.
- Valoració de *Jour de Fête* (*Día de fiesta*) com una creació trencadora per haver estat pensada com una pel·lícula en color.

La figura de Jacques Tati

Jacques Tatischeff (1907-1982) és un dels grans còmics i directors del cinema francès. Va treballar en el *music hall* com a imitador i, posteriorment, es va introduir en el cinema com a actor i guionista. Després de cinc curtmetratges va realitzar *Día de fiesta* (1949) i, malgrat les dificultats en la seva producció, va aconseguir un gran èxit. Amb el seu segon llargmetratge, *Las vacaciones de M. Hulot* (1953), va crear el personatge que el va fer famós i que ja no va abandonar en tota la seva carrera professional.

El cinema de Tati trenca amb les convencions i els codis cinematogràfics, especialment pel que fa a la utilització del so i a la planificació. La intel·ligència del seu sentit de l'humor i la comicitat peculiar del seu personatge van determinar un estil inimitable d'indiscutible valor cinematogràfic.

Filmografia de Jacques Tati com a director:

L'école des facteurs (1947)
Jour de fête (Día de fiesta) (1949)
Les vacances de M. Hulot (Las vacaciones de M. Hulot) (1953)
Mon oncle (Mi tío) (1958)
Playtime (1967)
Trafic (1971)
Parade (Zafarrancho en el circo) (1974)
Forza Bastia (2002)

La comicitat de Jacques Tati

La quotidianitat de les situacions

Jacques Tati és hereu dels principals còmics del cinema nord-americà, tot i que la seva comicitat particular és única i un tant diferenciada.

El gènere de la comèdia clàssica en estat pur es caracteritza per la presència d'un personatge còmic o antiheroi protagonista de la majoria dels gags. Contràriament al que faria un heroi, aquest personatge aconsegueix vèncer el món amb la seva malaptesa, i no pas amb la seva eficàcia. Així, el centre de l'escena generalment recau en aquesta actitud antiheroica.

En els films de Tati no hi ha heroi ni antiheroi còmic, sinó que tots els personatges construeixen la comicitat a la seva manera. Tati posa la seva atenció en els gestos quotidians i les situacions comunes de la vida per generar comicitat. En el cas de *Día de fiesta*, el personatge del carter, representat pel mateix Jacques Tati, seria el catalitzador del somriure, el personatge que ens subratlla la burla. Tati aposta per una aparença no tan còmica com la que podrien tenir els més clars representants de la comèdia clàssica nord-americana, com ara Charlot, Buster Keaton o Groucho. No obstant, proposa uns personatges que seran necessaris per al desenvolupament de la història del gag.

L'herència del gènere *slapstick*

La influència i els tocs de la comèdia clàssica són clarament visibles en Tati. El carter de *Día de fiesta*, per exemple, adopta de Chaplin l'esperit del personatge marginat que és víctima de la prepotència i la intolerància dels qui l'envolten.

També és evident el referent de Buster Keaton, tan proper a Tati en la mecànica de construcció del gag i, en particular, en la seva aferissada lluita amb els objectes. Una mateixa situació, l'abella invariablement situada en un determinat lloc del camí, és hàbilment explotada en diverses ocasions. Però és sobretot en l'antològica persecució d'una bicicleta dotada d'autonomia on veiem que Buster Keaton ha estat un referent de Tati. Amb aquesta escena, Tati rendeix un tribut explícit al director de *Seven chances* (*Siete ocasiones*, 1925) sense perdre un aire típicament francès en l'atmosfera festiva que es respira a la pel·lícula.

Els efectes sonors i la comicitat

Més enllà de la influència dels elements més purs del *slapstick*, cal destacar el paper del so com a element generador de comicitat en les realitzacions de Jacques Tati. A més de la comicitat coral, les seves produccions destaquen per l'ús que va fer del so, tot perfilant un estil molt particular que promovia

un cinema sonor però pràcticament mut. A *Día de fiesta*, per exemple, els sorolls gairebé tenen el mateix protagonisme que la paraula, amb un èmfasi especial en l'ús del so fora de camp.

En certa manera, Tati recorda les reticències de Charles Chaplin davant la introducció del so en el cinema. Un element que, segons Chaplin, semblava distorsionar els elements més clàssics i significatius dels gags i les seves actuacions, representades amb gran exageració gestual i explotant el treball físic de l'actor (com en el cas de Keaton, que era acròbata, actor i director). Així, Tati, també fa poc ús de la paraula i, en canvi, utilitza el so com un efecte còmic tot utilitzant els rumors i sorolls més quotidians de forma perspicaç.

Proposta d'activitats

A continuació, proposem algunes preguntes que es poden plantejar a l'alumnat per reflexionar sobre la construcció de la comicitat i sobre el seu poder crític:

-Quines són les diferències essencials entre els còmics cinematogràfics actuals i la comicitat de Jacques Tati?

-En quins moments es construeixen les situacions còmiques del film?

-Coneixeu altres còmics de la comèdia clàssica? Quins? Us agraden els seus films?

-Creieu que l'humor i la comicitat poden

ser utilitzats per criticar certs aspectes de la nostra societat? En quin sentit? Com?

-Podríeu pensar en altres títols de films, o fins i tot sèries televisives, on l'humor també s'utilitzi com una crítica?

-Si us hi heu fixat, per fer riure gairebé no cal fer ús de la paraula; els gestos i l'ús del cos són determinants. Poseu a prova la vostra capacitat de comicitat i, en parelles, intenteu representar gags visuals que siguin comprensibles als altres sense l'ús de la paraula, tan sols pels vostres gestos i expressions facials.

Día de fiesta i la introducció del color

El film *Día de fiesta* va ser produït en cooperativa i rodat durant tres setmanes al poble de Saint-Sèveres per un equip de vuit persones i amb l'ajuda de tot el poble. Va filmar-se amb dues càmeres simultàniament en blanc i negre i en color, mitjançant un nou procediment (Thompson-Color), però per qüestions tècniques i econòmiques va ser impossible estrenar-lo en color en aquell moment. En un principi els distribuïdors van rebutjar el film al·ludint la seva falta de comercialitat, però gràcies a l'èxit aconseguit en la preestrena realitzada a Neuilly va ser finalment estrenat.

Descartada la possibilitat d'exhibir la còpia rodada en color, *Día de fiesta* es va reestrenar el 1964 (el 1978 a Espanya) en una versió que incloïa petites notes cromàtiques com la bandera francesa o el globus, acolorides a mà amb tècniques artesanals pròpies del cinema d'animació. Així, els colors eren lleugers i transparents, i evocaven l'aquarel·la en un ús innovador i dramàtic. Tot i que durant molts anys la pel·lícula va ser projectada en blanc i negre o tan sols amb algunes notes de color aïllades, *Día de fiesta* va ser totalment concebut com un film en color.

La idea d'introduir el color tot just començava a germinar entre alguns realitzadors del cinema francès de la postguerra quan Tati va emprendre el rodatge de *Día de fiesta*. Interessat en aquesta innovació, Tati la va integrar en el seu primer llargmetratge. Va fer pintar les portes de gris i va vestir els camperols i les camperoles de negre per tal que el color arribés amb els forans, les seves barraques i cavallets, i marxés quan la Festa Major acabés. L'ús del color no respon tan sols a qüestions estètiques, sinó a la idea concreta d'indicar la metamorfosi que viu la localitat de Follainville en aquest dia de festa. Aquest treball prefigurà les investigacions que finalitzarien vint anys més tard a *Playtime*.

Tanmateix, no va ser fins cinc anys després de la mort de Tati (1982), quan la seva filla va descobrir en el soterrani de casa seva el negatiu en color del film, i amb la col·laboració del documentalista François Ede es va dedicar a la reconstrucció de la còpia original en color, que s'estrenà el 1994.

Proposta d'activitats

- Valorar la utilització del color i del so com a elements expressius a través de les següents preguntes:

-Heu vist mai pel·lícules en blanc i negre? De quin any eren? I de pel·lícules en blanc i negre produïdes recentment, n'heu vist? Per què creieu que amb els avenços d'avui en dia en algunes ocasions es pot escollir fer-les sense color?

-Considereu que tots els colors expressen el mateix? Per exemple, si volguéssiu ex-

pressar una situació de tristesa, quins colors utilitzaríeu? I una situació d'alegria? Creieu que els colors influeixen en la manera com percebem allò que veiem, en les sensacions i emocions que expressen?

-Penseu en diferents pel·lícules i en la importància del so en el desenvolupament de les històries. Què s'aconsegueix amb el so? Com reaccionaríeu davant d'allò que sona però que no veieu? Penseu en els casos en què això passa a la pel·lícula. Quina informació donen?

L'aparició d'un nou realisme

Día de fiesta també s'ha relacionat amb els nous corrents realistes que es van iniciar a partir del neorealisme italià (1945). El grau de realisme del film ve determinat per la seva capacitat d'observació de la vida quotidiana del poble on transcorre la història. Tot extremant fins a la comicitat aquesta quotidianitat, Tati es converteix en un testimoni de la vida rural francesa posterior a l'alliberament de les tropes alemanyes. El mateix Tati va afirmar en diverses ocasions que, al cap i a la fi, el seu treball com a actor i guionista es basava en l'observació de la gent i de la manera com aquesta es mou i actua.

A *Día de fiesta*, el contrast entre els habitants del poble i els forans ens dona una visió del context sociocultural de l'època no exempta d'ironia crítica pel que fa a la magnificència dels americans, que, tal i com relata el documental, s'exhibeix a través de la modernització del servei de correus als Estats Units. El contrast que el film estableix entre els recursos tècnics dels americans i l'emulació que realitza François, el carter del poble, és un bon exemple d'aquesta visió irònica i crítica que Tati ens ofereix com a testimoni d'un present determinat per la fi de la Segona Guerra Mundial amb el protagonisme dels nous herois americans.

De la mateixa manera, Tati també va apostar per una construcció gens rígida dels seus films, rebutjant qualsevol limitació de les capacitats d'observació del públic i evitant les manipulacions que determinessin les seves expectatives. Així, domina l'imprevist, i el grau de distorsió de la realitat intenta ser allò que provoqui l'efecte còmic.

Aquest film troba, doncs, nombroses semblances amb molts dels films neorealistes, tant pel que fa a la manera com narra les experiències quotidianes de la població de Follainville en les hores de preparació de la seva Festa Major, com per la forma de producció de la pel·lícula, d'un cinema realitzat sense grans mitjans, amb la utilització d'una gran majoria d'actors i actrius no professionals (gent del poble, vertaders firaires, etc.), principalment rodat en exteriors i amb un enregistrament autèntic del so (és a dir, gravant els sons originals i fugint de la recreació en estudi).

Proposta d'activitats

- L'arribada dels firaires a Follainville fa evident la diferència entre aquests i la gent del poble. Pensar quins aspectes es contrasten i què descobreixen els habitants del poble amb l'arribada dels firaires. Valorar com s'acullen les novetats com, per exemple, la forma de repartir les cartes als Estats Units en contrast amb la forma de fer-ho a Follainville.

- El film *Día de fiesta* fa un retrat de la França rural de després de la Segona Guerra Mundial. Pensar en altres films que expliquin coses sobre un lloc, la seva cultura, les seves tradicions, etc.

- Amb allò que la pel·lícula mostra i allò que es pot deduir, imaginar, conjuntament, la vida a un poble com Follainville.

Glossari

Gag

Efecte còmic inesperat que produeixen determinades accions, generalment posant en ridícul o en una situació incòmoda el personatge que les pateix.

Camp / fora de camp

Els llenguatges audiovisuals estableixen sempre un joc de relacions entre allò que és mostrat i el que no veiem però sabem que hi és present, fora de camp. Aquest és un element clau per construir suspens, però també implica l'existència d'un punt de vista des d'on s'explica el relat.

Neorealisme italià (1942-1951)

El terme "neorealisme" apareix en el context de la postguerra com a desig d'una ge-

neració més jove d'alliberar-se de les convencions del cinema italià del moment i amb l'objectiu de revelar les condicions socials de l'època. Beu principalment d'influències estrangeres, amb referents com Jean Renoir o Luchino Visconti. El tractament de l'estil cinematogràfic és també una mica diferent: poc ús de decorats d'estudi, escassos equips de so i, per tant, rodatges generalment realitzats en llocs reals i un treball cinematogràfic que tendeix a la crua rudesia dels documentals. De la mateixa manera, la forma narrativa fuig de proporcionar un coneixement omnipresent dels fets, considerant que la totalitat de la realitat és complement impenetrable. Són autors referents d'aquest estil Roberto Rossellini, Vittorio De Sica i Luchino Visconti, entre d'altres.

Pel·lícules relacionades

Seven Chances (Siete ocasiones)

Buster Keaton, EUA, 1925

Com a exemple del cinema còmic nord-americà de l'època muda

City Lights (Luces de la ciudad)

Charles Chaplin, EUA, 1931

Com a exemple de tractament del so com a element còmic

Helpmates (Compañeros de juego)

William A. Seiter, EUA, 1933

Com a exemple del cinema còmic nord-americà de l'època muda

Singin' in the Rain (Cantando bajo la lluvia)

Stanley Donnen, Gene Kelley, EUA, 1952

Per a il·lustrar el pas del cinema mut al sonor

The Artist (El artista)

Michel Hazanavicius, França/Bèlgica, 2011

Per a il·lustrar el pas del cinema mut al sonor

Dades de contacte

Filmoteca de Catalunya

Filmoteca per a les escoles

filmoteca.escoles@gencat.cat

T 935 565 198

<http://blocs.gencat.cat/filmotecaescoles>

<http://www.filmoteca.cat/web/serveis-educatius/filmoteca-per-a-les-escoles>

Drac Màgic

merce@dracmagic.cat

T 93 216 00 04

www.dracmagic.cat